

Fylkesmannen i Oppland
Postboks 987
2626 LILLEHAMMER

Vår ref.: 201302481-20
Deres ref.:

Lillehammer, 30. september 2014

Verneplan for tidligere Hjerkinnskytefelt - oversending av rapport fra kulturminneregistrering 2014

Med dette oversendes befarringsrapport etter kulturminneregistrering av arealet som inngår i planområdet for verneplan for tidligere Hjerkinnskytefelt, og som ikke har inngått i de tidligere registreringene til fylkeskommunen.

De mest potensielle delene av området ble dekket under registreringen, og det ble påvist 6 automatisk fredete kulturminner i form av fangstgroper og påbegynte fangstgroper. Registreringene innebærer en utvidelse av allerede kjente fangstlokaliteter. Det ble dessuten påvist et antall nyere tids kulturminner, i form av et kvernsteinsdeponi, vegfar og varder. Se vedlagte befarringsrapport for detaljer og kartfesting.

Med hilsen

Kjell Marius Mathisen
Fylkeskonservator

Henriette Aasen
konservator/arkeolog

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift.

Vedlegg: Befarringsrapport verneplan for Hjerkinnskytefelt, datert 30.09.2014

Kopi til: NIKU Norsk Institutt for kulturminneforskning, Postboks 736 Sentrum, 0105 OSLO, 0; Norsk institutt for naturforskning - NINA, Boks 5685 Sluppen, 7485 TRONDHEIM, 0; Sametinget, 0

Postadresse

Postboks 988
2626 LILLEHAMMER
Org. nr: 961382335

Besøksadresse

Kirkegaten 76, Lillehammer
Bankkonto: 2000 09 50018
E-post: postmottak@oppland.org

Saksbehandler:

Henriette Aasen
Telefon: 61289376
E-post: henriette.aasen@oppland.org

GNR/BNR. 1/1 og 87/1	
GÅRDS-/BRUKSNAVN	
KOMMUNE-/FYLKESNR. 0511	KOMMUNE Dovre
FYLKE Oppland	FORNMINNE-/SEFRAKNR. 51064; 76473; 178527 (samt avskrevet 128280, 143610, 143611)
EIER/BRUKER, ADR	
GJELDER Befaringsrapport for kulturminneregistrering i samband med verneplan for tidligere Hjerkinnskytefelt - gjelder gnr/bnr 1/1 og 87/1 Dovre kommune	
FLYFOTO	KARTREF./UTM
INNBER./RAPPORT/REG. VED Henriette Aasen og Frank H.N. Røberg	DATO 30. september 2014
VÅR REF.: 201302481-19	

BAKGRUNN

Fylkesmannen har satt i gang arbeid med verneplan etter naturmangfoldloven for tidligere Hjerkinnskytefelt. Oppland fylkeskommune har i perioden 2006-2012 gjennomført kulturminneregistrering etter synlige kulturminner i det tidligere skytefeltet. Utredningsområdet for verneplanen er imidlertid noe utvidet mot sør, og det er registrering i dette arealet foreliggende befaringsrapport dekker. Kostnadene til registrering og etterarbeid deles av fylkesmannen i Oppland og Oppland fylkeskommune. Kartet på neste side viser det utvidete utredningsområdet, fordelt på to områder, markert med lilla.

Postadresse

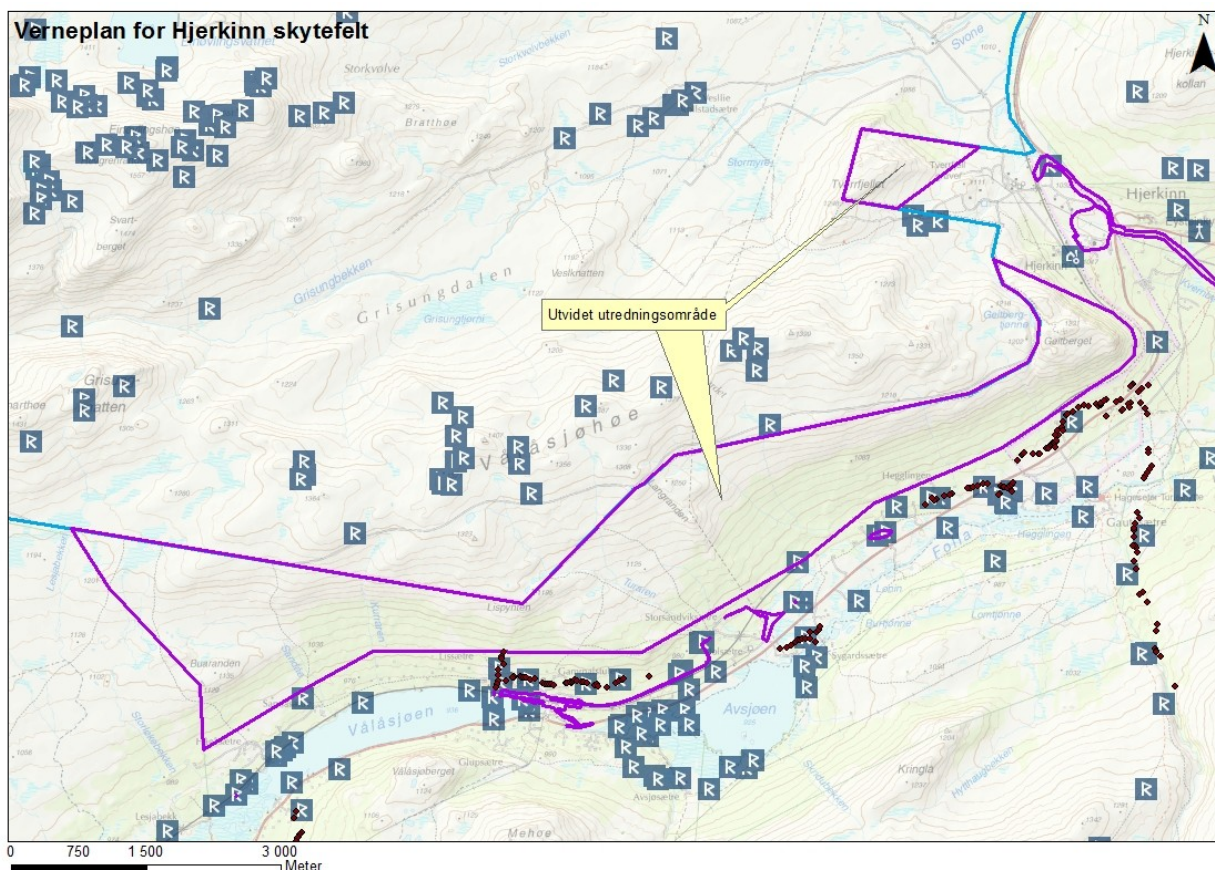
Postboks 988
2626 LILLEHAMMER
Org. nr: 961382335

Besøksadresse

Kirkegaten 76, Lillehammer
Bankkonto: 2000 09 50018
E-post: postmottak@oppland.org

Saksbehandler:

Henriette Aasen
Telefon: 61289376
E-post: henriette.aasen@oppland.org

BEFARING

Befaringen ble gjennomført av Frank H.N. Røberg og Henriette Aasen 20.-21.08.2014. Det ble gjennomført en overflaterregistrering i området. Befaringen er ikke av en slik grundighet at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt for området.

Registreringen ble konsentrert til utvalgte områder på grunn av begrenset tid og størrelsen på området. Topper og rygger i terrenget ble synfart, samt langs stier/vegfar. Områdene som ble utvalgt er de som har høyt potensial for funn av kulturminner, og måten registreringen ble gjennomført gir stor sannsynlighet at det meste av kulturminner i området er funnet. Det ble lagt vekt på å verifisere mulige kulturminner sett i LIDAR-modellen (høyoppløselig høydemodell), noe som også øker effektiviteten av registreringen.

Undersøkellesområdet ligger mellom Vålåsjøhøe og E16. Den øverste delen av området består av fjell bevokst av lyng og mose. Den nederste delen av området er for det meste bratt med vegetasjon bestående av blandet krattskog. Det ligger flere hytter sørvest for befaringsområdet.

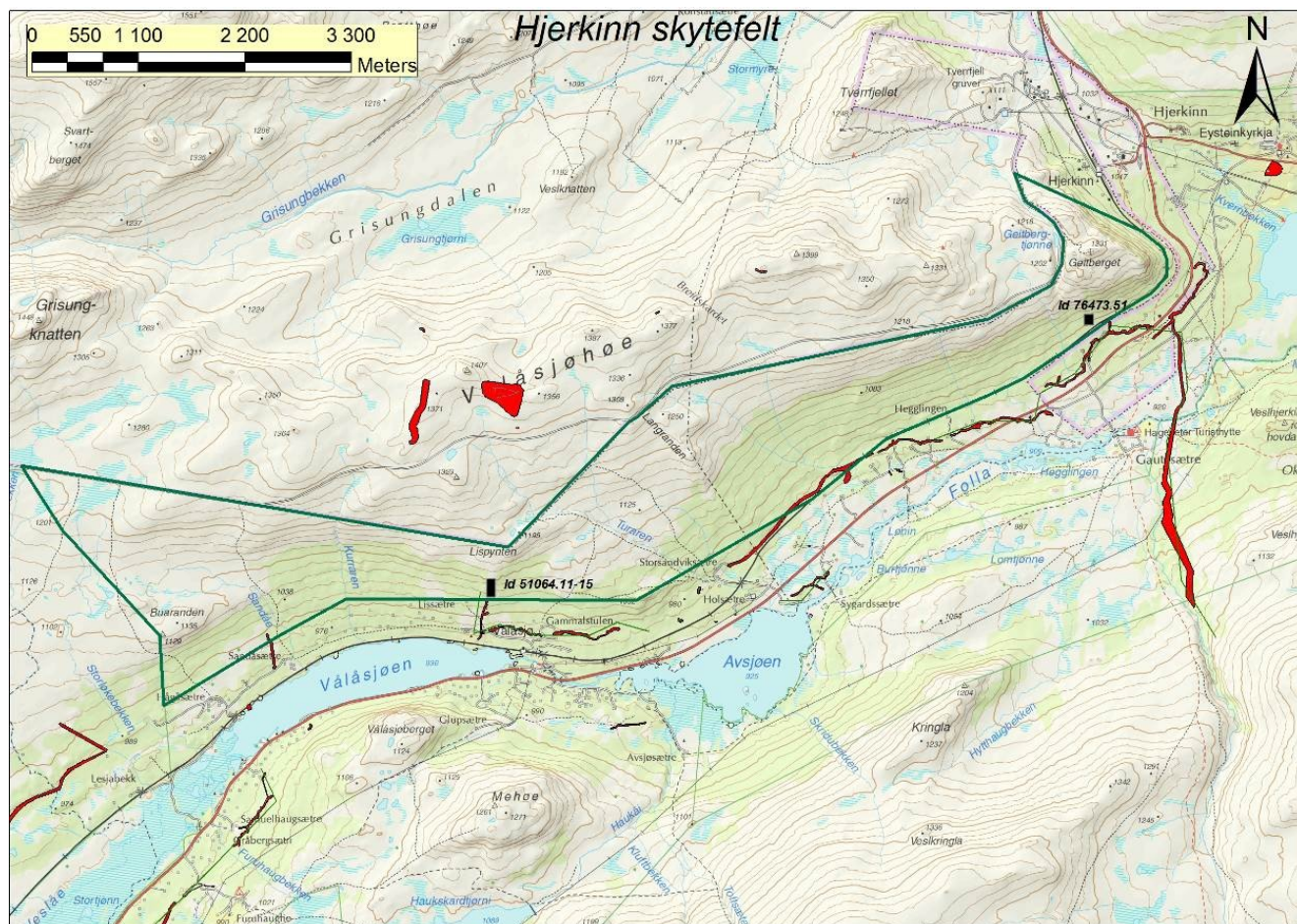
Det ble påvist et lite antall kulturminner ved befaringen:

I tregrensen ble det funnet to områder med fangstgrop, det ene i sørvest og den andre i nordøst av tiltaksområdet. Fangstgropene tilhører fangstanlegg som er tidligere registrert og dermed utvides avgrensningen til disse anleggene. På topper i terrenget ble det funnet flere varder. Det ble også identifisert stier oppover liden. Disse hadde karakteristikk som gjør det sannsynlig at de er blitt brukt i lengre tid, men det er allikevel ikke mulig å være sikker på at de er førreformatoriske.

AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER

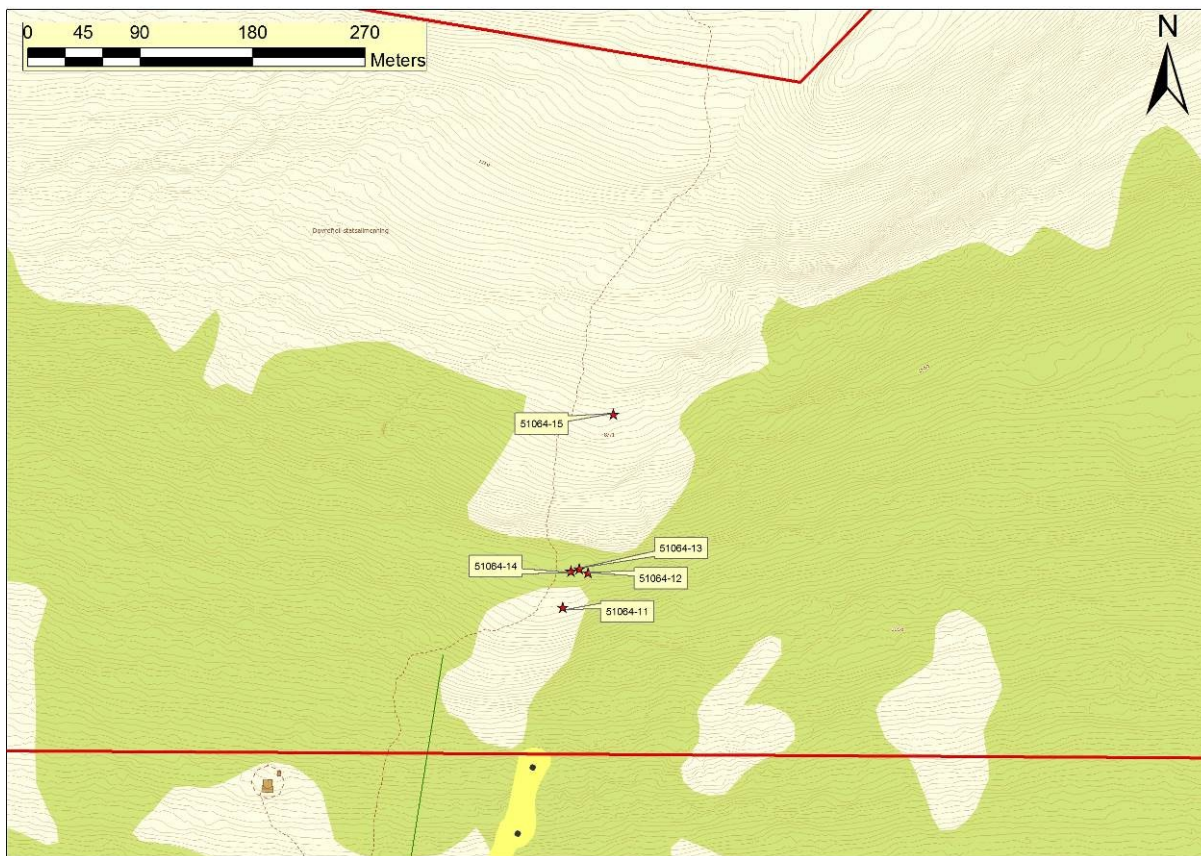
Fangstgroper

Det ble påvist fire fangstgroper under registreringen. Disse er tilknyttet to tidligere registrerte lokaliteter (Id 51064 og Id 76473) med flere fangstgroper hver. Kartet nedenfor viser plasseringen av de to fangstanleggene. De nyregistrerte fangstgropene utgjør utløpere, eller sidearmer til det store gropsystemet som strekker seg over Dovrefjell, ettersom de strekker seg nord-sør oppover lisidene.

Fangstanlegg id 51064

Lokaliteten var registrert fra før, bestående av 10 fangstgroper. Under registrering i august 2014 ble det funnet tre nye fangstgroper og dessuten to groper som tolkes som påbegynte fangstgroper. De nye strukturene fikk id 51064-11 til -16. Alle de nye fangstgropene befinner seg på en rygg som er orientert fra sør mot nord og er en naturlig barriere for dyr som trekker fra øst mot vest, se kartet neste side.

Kartet viser de nye strukturer tilknyttet lokaliteten og hvor lokaliteten hadde sin avgrensning for de nye funnene (gult felt).

Id 51064-11.

Fangstgrop: Den har en rektangulær bunn og en rund voll. Den er orientert Ø-V. Ytre mål på 5,3 m og indre mål på 1,2 x 0,6 m. Dybde er på 1,2 m. Vollens høyde er på 0,3 m.

Id 51064-12

Fangstgrop: Den har en rektangulær bunn og en oval voll. Den er orientert VSV-ØNØ. Ytre mål på 6 x 4,8 m og indre mål på 1,2 x 0,6 m. Dybde er på 1,5 m. Vollens høyde er på 0,4 m. Det er nakent berg på bunnen av den. Det er lite løsmasse på hylla hvor den befinner seg. Det er to groper vest for den som tolkes som påbegynte fangstgroper. Vi tror man støtte på berg ved forsøk på å grave fangstgroper, og flyttet seg da gradvis østover hylla i lia inntil man fikk tilstrekkelig dybde på fangstgrope med denne nr -12.

Id 51064-13

Grop: Den ble tolket som påbegynt fangstgrop som ikke ble ferdig fordi den ble gravd ned til fjell. Den har en rektangulær form. Ytre mål på 2,6 x 1,6 m og indre mål på 2 x 1,6 m. Dybde er på 0,7 m. Den befinner seg 8 m NØ for Id 51064-14 og 7 m NV for Id 51064-12.

Id 51064-14

Grop: Den ble tolket som påbegynt fangstgrop som ikke ble ferdig fordi den ble gravd ned til fjell. Den har en rektangulær form. Ytre mål på 2,85 x 0,8 m og indre mål på 2,6 x 0,7 m. Dybde er på 0,7 m. Den befinner seg 8 m SV for Id 51064-13 og 14 m V for Id 51064-12.

Id 51064-15

Fangstgrop: Den har rektangulær bunn og en rund voll. Den er orientert Ø-V. Ytre mål på 4 m og indre mål på 1,2 x 0,6 m. Dybde er på 0,9 m. Vollens høyde er på 0,4 m. Den ligger på morenegrunn. Det er den nordligste fangstgropa i lokalitet 51064.

Fangstgrop Id 51064-15 ligger lengst opp mot fjellet. Henriette Aasen viser dybden. Foto mot sørvest.

Ildsted

Det ble funnet et ildsted, ca. 15 m nordøst for fangstgropen 51064-12 og tett ved de to grunne gropene. Ildstedet er 1,1 m i lengde og 0,8 i bredde og orientert Ø-V. Ildstedet er fra nyere tid og ble derfor ikke innlemmet i Askeladden. Det har heller ikke noen karakteristikk fra samiske ildsteder.

Lokalitet id 51064 med oppdatert geometri etter nyfunnede fangstgroper

Fangstanlegg id 76473

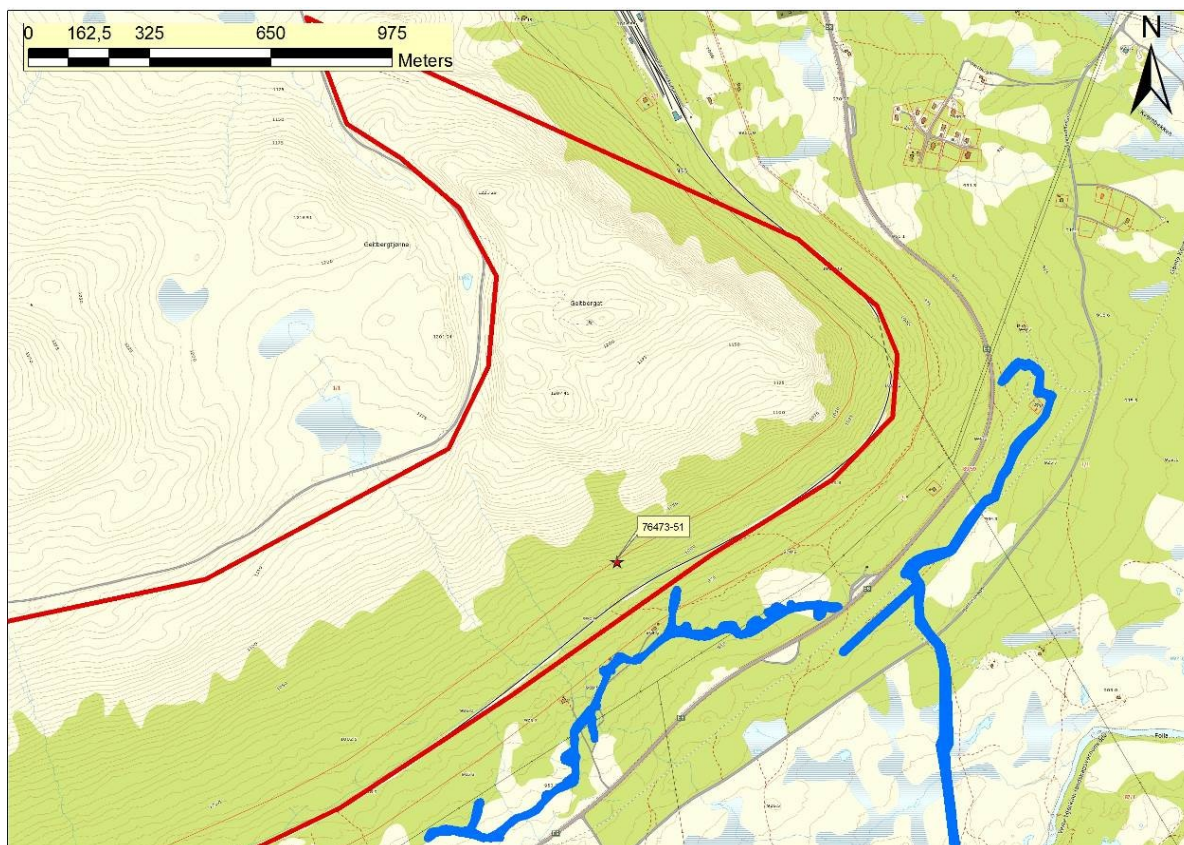
Dette er en stor lokalitet, det er tidligere registrert 35 fangstgroper og 15 kjøttgjemmer.

Det ble funnet en ny fangstgrop, enkeltminne-id -51, som befinner seg ca. 150 m fra den nordligste delen av opprinnelig avgrensning av lokaliteten. Det er en viss mulighet for at det finnes flere groper mellom denne og tidligere registrerte fangstanlegg 76473. Eventuelle fangstgroper her kan ha blitt fjernet ved bygging av jernbane.

Id 76473-51

Fangstgrop. Den har en rund form, noe oval, orientert VNV-ØSØ. Ytre mål på 4 m i diameter og indre mål på 1,1 x 0,8 m. Dybde er på 0,8 m. Vollens høyde er på 0,4 m.

Kartet viser lokalitet 76473 i blått og den nye fangstgropa id -51 som en rød stjerne nord for den.

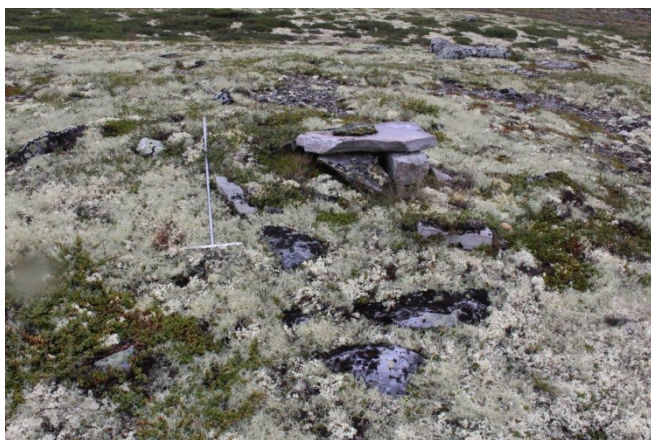
NYERE TIDS KULTURMINNER

Steinsamling Id 178527

Det ble påvist en lokalitet som tolkes å være et deponi for emner til kvernstein. Steiner av aktuelt materiale er tydelig lagt opp i en haug, på en lav topp i terrenget. Det er ca. seks synlige steiner, men det er flere under. Samlingen er på ca. 1 x 0,6 m. Trolig blåser snøen litt vekk oppe på denne toppen, og det vil være lett å finne steindeponet for enkel transport vinterstid. En kan tenke seg at steinmaterialet ble brukt på sætrene/gardene nede ved Vålåsjøen, og at steinforekomsten har dekket det lokale behovet for kvernstein. Steinene er av en hard bergart, granitt eller liknende, og skiller seg klart ut fra det alminnelige steinmaterialet i området. Vi så imidlertid enkelte steinblokker av denne bergarten akkurat i dette området (foto til høyre), men la ikke merke til steintypen ellers i befaringsområdet. Det er mulig at samling av steinene her har skjedd over lengere tid, men noen av steinene i deponiet er blitt flyttet på i nyere tid og det er vanskelig å kunne datere steindeponiet som en lokalitet fra før reformatorisktid. Vi har registrert deponiet som et nyere tids kulturminne i Askeladden, ettersom det er en interessant og uvanlig kulturminnetype. Se foto av deponiet nedenfor.

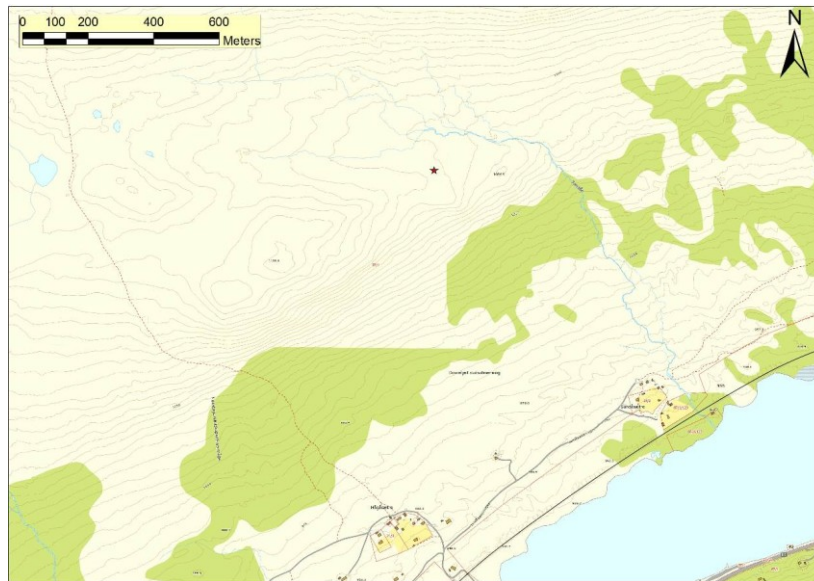
I fylkeskommunens arkiv var det opplysninger fra 1996 fra Christofer Senstad om underligger og overligger til håndkvern ved Sandåi, og at denne kverna ca 1980 var flyttet fra Sandåi til toppen med høyde 1136 nordvest for Buaranden. Steindeponiet ble påvist akkurat der det var opplyst at håndkverna opprinnelig lå. På stedet der det var opplyst at kverna var flyttet til, fant vi en oppreist, lys stein av hard bergart, dog noe annet materiale enn i steindeponiet. Steinen har ikke stått slik lenge. Trolig er det denne steinen som på 1980-tallet/1996 var tatt for å være en håndkvern. Imidlertid var det ikke noe ved formen på steinen som tilsa at dette er en håndkvern, men kanskje kan det ha vært et emne til en slik. Det er risset inn tall/bokstaver i steinen i nyere tid. Se foto nedenfor.

Steinsamling Id 178527

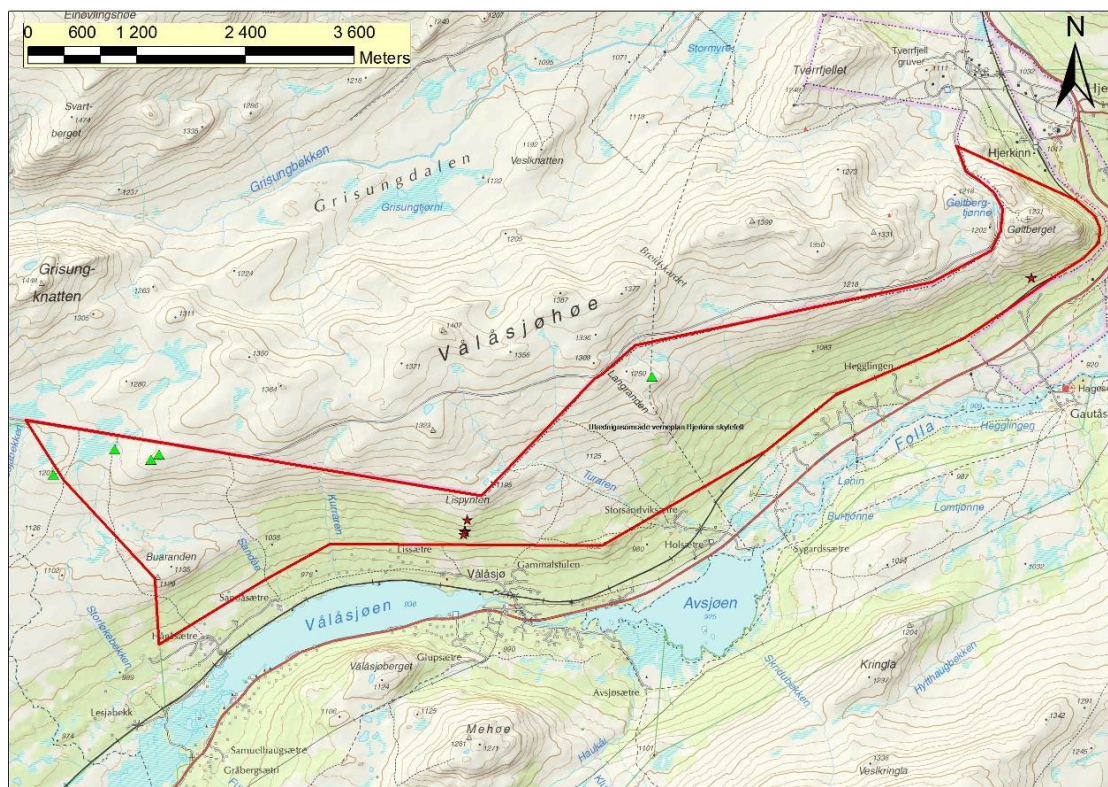
Oppreist stein ved høyde 1136 ved Buaranden.

Stjerne viser hvor steindeponiet id 178527 befinner seg

Varder og vegfar

Det ble funnet flere varder i befaringsområdet. Disse er vanskelige å datere ettersom de kan ha hatt funksjon som landemerker eller eiendomsmarkører over lang tid. Slik de framstår i dag er det imidlertid ikke grunnlag for å trekke vardene tilbake til forreformatorisk tid. Mange er pent oppmurte og med mye lavvekst, noe som viser at de har en viss alder.

Grønne trekanten er noen av vardene i befaringsområdet. De røde stjernene er fangstropene funnet under registreringen.

Det går flere stier og vegfar oppover lia i befaringsområdet. Særlig vegfaret markert på kart vest for Buaranden har preg av høy alder og intensiv bruk. Vegetasjonen viser at slitasjen ikke bare stammer fra bruk i moderne tid, eldre slitasje etter hard bruk framkommer i tilgroingsgraden og vegetasjonstypen. Langs vegfaret i øvre del av befaringsområdet er dessuten stien markert med flere lave, oppmurte varder samt oppreiste steinheller. Begge markeringstypene har en viss alder. Markeringene underbygger alderen og viktigheten av dette vegfaret. Vegfaret registreres som nyere tids kulturminne, men bruken av det kan altså strekke seg tilbake til førreformatorisk tid. Retningen på vegfaret kan tilsa en sammenheng med varderekkene påvist tidligere ved Einøvlingvatnet, inne i skytefeltet.

Til venstre: Varde med Vålåsjoen i bakgrunn, foto mot sør.

Til høyre: Opprinnelig oppreist steinhelle ved stien opp ved Buaranden

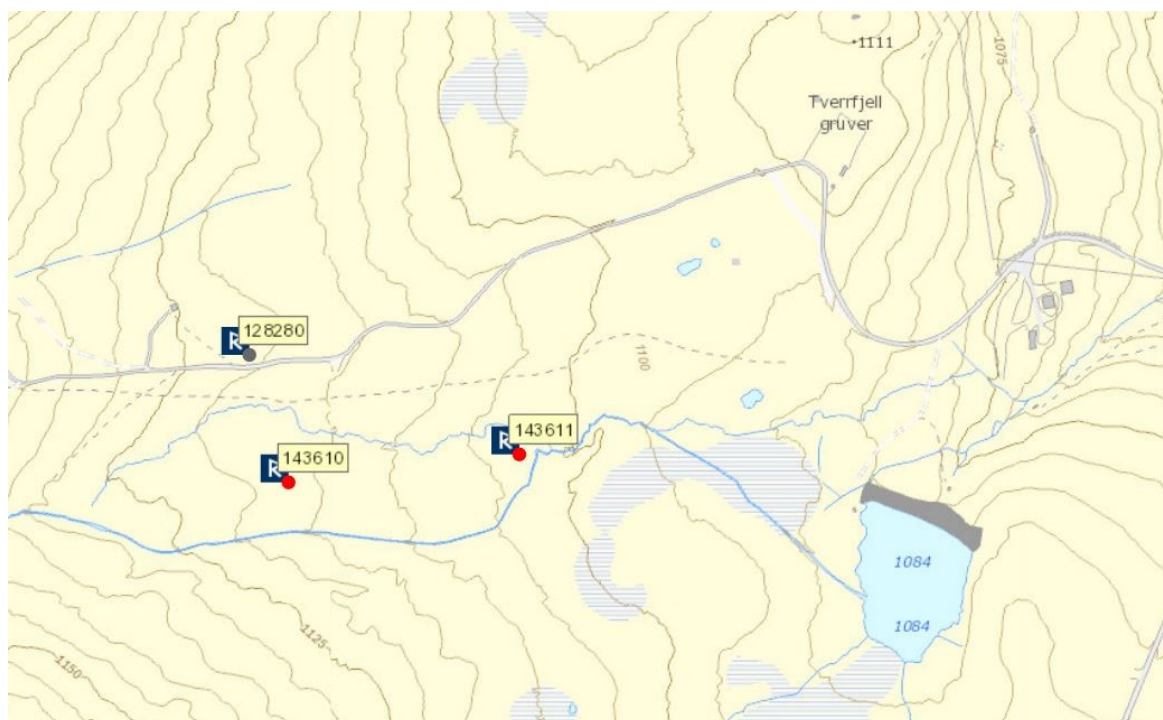

Vegfaret opp ved Buaranden er godt brukt.

Avskrevet fangstgroper

Under registreringen ble tre tidligere registrerte groper vurdert, ettersom de ligger i nærheten av befaringsområdet ved Tverrfjellet. Gropene er tidligere registrert som fangstgroper, hvorav en usikker, med id 128280, 143610 og 143611. De tre gropene ble nå avskrevet som krater etter bombenedslag. Bakgrunnen for omdefineringen er sammenlikning av form, det lite aktuelle terrenget for fangst og sammenhengen med ytterligere en tilsvarende grop inne i befaringsområdet, som åpenbart er et bombenedslag. Erosjon kan ha medvirket til tolkningen som mulige fangstgroper.

Disse tre strukturene er avskrevet som fangstgroper.

I den nordlige spissen av det største befaringsområdet, nord for Geitberget, er det flere krater etter bombenedslag, noen av disse er også blitt modifisert ved graving til skytestillinger/kanonstillinger. Gropene er godt synlige i LIDAR-modellen, jf. nedenfor.

LIDAR-modellen viser flere groper nord for Geitberget

Biologisk funn

Som en kuriositet nevnes funn av poten til en fjellrev, funnet på Geitberget. Funnet ble levert til SNO v/Ydse 21.8.2014.

Konklusjon

Det ble påvist både automatisk fredete kulturminner og kulturminner fra nyere tid innenfor befaringsområdet. De automatiske fredete kulturminnene består av tre fangstgroper og to groper i lokalitet 51064 og en fangstgrop i lokalitet 76473. Det ble også registrert en steinsamling, id 178527. Av nyere tids kulturminner ble det registrert et steindeponi, varder og gamle vegfar. Undersøkelsen tok for seg de partiene i planområdet med størst potensial for funn av kulturminner. Det kan ikke utelukkes at det finnes ytterligere kulturminner i planområdet, men trolig er de fleste funnet ved registreringen.

Frank H. N. Røberg og Henriette Aasen